

Politikari eta administrarien prestutasuna behar-beharrezkoa da administrazioarekin iharduerak euskaraz burutu nahi ditugunon ahaleginak alferriko suerta ez daitezten. Izan ere, gaur oraindik euskaltzaleok geure hizkuntz eskubideak zapuztuta aurkitzen ditugu hainbatetan. Kasu horiek bere horretan usteltzen hasi gabe, administrazioak heldu, eta konponbidean jartzeko erantzukizuna dauka: Ertzantza barruko euskararekiko jarreran ez al da posible eragitea? Osakidetzan ezin al da martxan jarri tokian tokiko egoeren arabera neurri sorta behin behinekoa? Errenta aitorpeneko inprimakiak euskaraz salgai estanku guztietan egotea hain zaila al da? Gasteizko seinalizazioak euskaraz ere jartzeko Euskal Herrian Euskaraz-ekoen salaketa jarri beharra al dago?....

ERABILPENA ARDATZ

Erabilpena dugu erronka, eta horri heltzen hasi beharra dago, horren aurrean egon daitezkeen jarrera politiko kontrajarrien gaintik, gizartearen gehiengoaren borondatea eta onartutako legeak horretarako beta ematen dutelako. Hasteko ikus dezagun Donostiako plangintza proposamenak, zeinak udaletxeko 7 administrazio atal euskaldun izendatzea proposatzen duen prozedura egoki baten bidez, sortu duen eztabaida zertan bukatzen den, aurrekin garrantzitsu bihur daitekeelako bide horretan. Era berean Bergara, Antzuolako plangintza asmoek, gauzatzekotan, atek zabal ditzakete hainbat udaletxetan.

APEZPIKUAK ETA EUSKARA

Bilboko apezpiku berria dela eta, esames eta zalaparta handiak sortu ziren inguruetan, Xabier Arzallusek euskal herritarra eta euskalduna izan behar zuela esan zuenean. Badirudi eliztarren artean bazela lehendik ere kezkarik horri buruz, eta Bizkaian, hain zuzen, Elizbarrutiko kontseiluak landuak eta adieraziak zituen bere irizpideak apezpiku berriaren ereduari buruz. Baina Bilboko apezpiku berria ez da euskal herritarra ez euskalduna izango. Ez da, baina, Bilbokoarena bakarrik; Bilbokoarekin batera Gasteizkoa ere izendatu dute, euskaraz jakin gabe; Baionakoa kanpotarra da, eta izendatzerakoan ez zekien euskaraz, geroztik zerbait ikasia du; Iruñekoa ere kanpotarra da, eta ez daki euskaraz protestarik izan zen orduan hainbat apaizen aldetik. Bost apezpiku dira Euskal Herrian Bilboko laguntzailea

aparte; bi bakarrik dira euskal herritarrak, eta batek bakarrik daki maila egokian mintzatzeko moduan, euskaraz idazteko moduan inork ez. Arazoa, beraz, Arzallusek atera zuena baino askoz zabalagoa eta larriagoa da: ez da Bilboko apezpiku berriaren nongotasuna eta euskaraz jakitearena bakarrik.

Hemen ez gara sartuko euskal herritarra jaiotzaz edo bizitze hutsez izan behar duen ala ez Bizkaiko apezpikuak; badirudi hori ez dela garrantzikoena; hala ere, ez da inola ere normala, Euskal Herriko bost elizbarrutietatik, hiru atzeritarrak izatea, bertoko hainbat elizgizon dagoenean, bertan eta munduan. Jatorria baino garrantziko da, ordea, kultura, kargu soziala bete behar duenarentzat: bertakotua izatea, alegia. Euskal Herriko apezpikuak euskal kulturaz jantzita eta elizbarrutiko gizartearen arazoez jabetuta egotea berez bidezko ezezik, nahitaez eskatzeko da, ez eliztarren aldetik bakarrik, baita herritar guztien aldetik ere. Hemen hizkuntzaren arazoa aipatuko dugu soilik: euskara jakitearena bereziki. Gertatu den istilu eta eztabaidaren funts-funtsean euskara jakitearena dago noski, eta horixe nabarmendu izan da zuzenean behin baino gehiagotan.

Eliza Katolikoak bere autonomia aldarrikatzen eta defenditzen du indar politikoekiko eta botere estatalekiko. Eta horrek autonomiarik handiena gordetzea guztiz garrantziko izan daiteke, Elizaren ikuspegitik eta gizartearen ikuspegitik. Izatez, Eliza Katolikoa ez da erakunde publikoa gaurko Euskal Herrian; erakunde pribatua da legez. Baina ez da erabat pribatua. Bere enbaxadorea du estatuaren aurrean, estatuaren eta Eliza Katolikoaren arteko elkarrekiko ezagutza publikoa adierazten duena. Gainera diru publikotik bizi da hemen Eliza Katolikoa, neurri batez behintzat: bere azpiegiturari eusteko eta bere zerbitzu sozialak eskaintzeko: Hasteko, apezpikuek eta parroketako apaizek diru publikotik kobratzen dute «soldata». Botere publikoek edozein erakunderi jartzen dizkiote beren baldintzaren batzuk, diru publikoak hartzen dituen neurrian. Funtzio soziala zabala beteko duten apezpikuei bertoko hizkuntza ofiziala ezagutzea baldintzatzen jartzea ez da inola ere zentzugabekeria, eta bai guztiz bidezkoa.

Baina ikuspegi juridiko-politiko-instituzional horrez gain, bada beste ikuspegirik, kontu handiagokoa oraindik, Euskal Herriko Elizari eta euskal gizarteari dagokiena. Eliza errealitate eta erakunde soziala da; eta zalantzarik ez dago Eliza Katolikoa indar sozio-kultural oso garrantziko delako Euskal Herrian: Besteren artean Eliza katolikoak bi unibertsitate ditu Euskal Herrian: Deustuko jesuitena eta Iruñeko Opus-ena; gainera hainbat eta hainbat eskola pribatu erlijiosoan eskuetan daude; baditu irriak ere. Bestalde, euskal herritarren parte oso esanguratsua kristau fededuna eta praktikantea

da, eta horren eraginpean bizi da. Hau asko ari dira katekesia hartzen eta milaka asko doaz igandero mezatarara; eta herritar gehienek dute oraindik noizbehinkako harremanik Elizarekin: bataioak, jaunartzeak, ezkontzak, hiletak direla eta. Elizaren barruan edo inguruan mugitzen den jende hori guztia ez da inola ere bazterreko taldea gaurko gure gizarte sekularatuan ere.

Euskal eliztarrek dute aurrenik eskubidea beren apezpikuek euskara jakin dezaten; eta hori lortzeko eginbidea dute gainera. Harrigarria da, erreakzio handiagorik eta erantzun biziagorik ez izana kristauen aldetik, Baionako, Iruñeko, Gasteizko eta Bilboko apezpikutarako apaiz ez-euskaldunak izendatzearen aurrean. Alferrik da esatea, Diozesira etortzean euskaraz ikasiko dutela esatea; lotsa eman beharko lieke hori esate hutsak, edozein kargutarako aurretik prestatuta egotea eskatzen baita gaur egun (agian kristauak ez lieke onartu behar gainera horrelakorik, apezpikuak ez baitatoz euskaltégian euskara ikasten «denbora galtzera», eta bai beren erantzukizun pastoraletan beren orduak eta lana ematea).

Baina Euskal Herriko apezpikuak euskaraz jakitea ala ez jakitea ez da kristau herritarren kontua bakarrik, euskal herritar guztiena baizik. Batetik, euskararen berreskurapen prozesuan guztiz garrantzizkoa delako Elizak euskara erabiltzea: Elizaren barruan edo inguruan ari diren euskaldun horiek guztiak euskaraz ari ez badira, erdaraz ari dira. Ez al du horrek zeresanik Euskal Herria euskalduntzearekin eta euskararen berreskurapenarekin?

Bestalde, Euskal Herrian diharduen erakunde soziala da Eliza; eta gizarte honetan eragina izan nahi du, eta badu eraginik. Elizaren beraren eta teologiaren aldetik egin daitezkeen gogoetak aparte, Euskal Herria euskalduntzeko bidea hartu duen gizarte honek eskubidea du horrelako erakundeari eskatzeko, euskararen berreskurapen dinamikan murgil dadin, eta horretarako oztopo gerta ez dadin. Horretarako, berriz, bide okerra da bertoko Elizaren buruak euskaraz ez jakitea. (Erakunde marginala balitz erlijiozko sektaren bat edo bere eskubide pribatua luke agian nahi duena egiteko, bere marginaltasunean jarraituz).

Kezkagarria da zein erreakzio txikia egon den apezpiku ez-euskaldunen arazo honetan euskararen berreskurapenaren alde lanean diharduten erakunde herritarren aldetik. Bietako bat adierazten du horrek: begirune handiegia diotela Elizari, eta bestelako erakunde sozialei eskatzen dietena Elizari eskatzen ez direla ausartzen, ala Elizaren indar sozio-kulturala mezprextatu egiten dutela, euskararen berreskurapenari dagokionez behintzat. Bigarrena bada, ikuspen eskasa eta errealismorik eza dela esan daiteke; politikariek

halako garrantzia ematen badiote apezpikuaren izendapenari, eragin soziala (eta politikoa) daukatelako da. Euskararen alde diharduten erakunde sozialek ez daukate Elizaren mundua alde batera uzterik: euskararen berreskurapenaren plangintzan, bai erakunde publikoenean eta bai herri-mugimenduarenean ere, leku garrantzizkoa bete behar du Elizaren sektoreak. Areago, Elizari berari bere plangintza egin eta bete dezan eskatzeko ordua da, barruko bizitzan eta kanporako harremanetan euskararen ezagutza eta erabilera normaltzeko. Politikarien kritikapean ezezik, herritar ez kristauen kritikapean behar du Elizak, hizkuntzaren berreskurapenari dagokion gai behineneko horretan; aurre-aurrenik, ordea, kristau euskaldunei dagokie horri buruzko eskabideak ipintzea beren ministroei, apezpikuarengandik hasita.

Gainera, kritikarik ez eskabiderik ezak, lasaitu baino kezkatu egin beharko luke gehiago Eliza bera, zera adieraziko bailuke horrek: gizarte honek ez duela kontuan hartzen Eliza, Herriaren berreraikuntzaren proiektuan eta bereziki euskararen berreskurapenaren plangintzan behintzat. Gizarteak bere proiektuetan aintzakotzat ez hartzea, gizartearen bazterrekotzat ikustea edota bazterrera uztea da seguruenik mingarriena gizarte horretantxe bere lekua eta eragina izan nahi duen edozein erakunderentzat.